

SEYFİ CENGİZ'LE SÖYLEŞİ

Kaynak: <http://zazaki.webnode.com.tr/news/seyfi-cengizle-soyle%C5%9Fi/>

SEYFİ CENGİZ

YILMAZ KERŞAN

Seyfi Cengiz ismi tartışmalardan eksik olmamış bir araştırmacı, bir siyaset adamı, bir yazar...

Dersim ve Zaza Tarihi, Aşiret Aşiret Dersim, Dersim Ocakları ve Seyitleri, Sosyalizmin Kısa Tarihi, Eski Dünyanın Şeceresi, Dersim'in Şeceresi gibi kitap çalışmaları bulunan bir çoğu özgün ve yığınlı emek verilmiş eserlerin yaratıcısı. bundan birkaç yıl önce zaza ve anadoluda yaşayan halkların tarihi ile ilgili tamamen amatör düzeyde araştırmalar yaparken , hangi taşı kaldırsam altından profesyonel düzeyde bir araştırma ve imza kısmında çoğunlukla aynı ismi görüyordum Seyfi Cengiz ! İnternet denilen sihirbaz aracılığıyla kendisiyle tanışma fırsatım oldu ve tanıdıkça eşsiz bilgilerine hayranlık duydum. Her ne kadar bir bölgenin ismi ile anılan bir partinin kafamı kurcalayan yönü söz konusu olsa bile, hiçbir zaman bu ismin sahip olduğu engin bilgi birikimi yadsınamaz.. Bir çok sitede kaynak gösterilmeden kullanılan çalışmaları, zaten ona duyulan gizli bir hayranlığında göstergesi gibi geldi bana.. Seyfi Cengiz'in mücadelelerle dolu bir hayatı var siyasi görüşlerine katılıyor olalım yada olmayalım, tarih konusunda eşsiz çalışmalar yapmış sevgili Seyfi Cengiz'le imkanlar dahilinde internet üzerinden bir söyleşi yaptık söyleşi dediysem de internetten mümkün olduğu ölçüde şimdi aşağıda yönelttiğim toplu sorular ve bunlara Seyfi Cengiz'in kendi kaleminden cevaplarını aktarıyorum..

SORULARIM

- 1- Seyfi Cengiz kimdir..
- 2- Zazalar ve dersim üzerine yaptığınız çalışmalara sizi teşvik eden neydi
- 3- PSD içine diğer zazaları alarak daha güçlü bir tabana sahip olmaz mı
- 4- Zaza hak ve özgürlüklerinin hangi temelde yükselmesi doğrudur sizce
- 5- Azınlıkların devrimci bloğundan bahsetmiştiniz bir yazınızda bu neden gereklidir...
- 6- PSD nin dersimi diğer Zazalara mesafelimi duracak
- 7- Zaza dilinin ölmemesi için yapılması gerekenler nelerdir sizce..

SEYFİ CENGİZ'LE SÖYLEŞİ

Söyleşiyi yapan: Yılmaz Kersan

1- SEYFİ CENGİZ KİMDİR?

Bu sorunuzun (kendimle ilgili) mücadele hayatımdan bağımsız bir cevabı yoktur. Kaçınılmaz olarak düşünce ve pratiğimin kısa bir tarihçesini anlatacağım. 1949 Dersim doğumluyum. Dünyada ve Türkiye'de 1968'in anlam ve önemini anlatmam gerekmez sanıyorum. 1967-1968, benim İstanbul'da Yıldız Teknik Üniversitesi'nde okumaya başladığım tarihtir. Sosyalist düşünceyi kendimi devrimci öğrenci ve işçi eylemleri ve antiemperyalist protestolar içinde bulduğum bu üniversite yıllarında benimsedim. Türkiye'de sol, 60'a kadar TKP'nin, 60'larda TİP'in, 68 sonrasında ise başını Mihri Belli'nin çektiği MDD'ciliğin mührünü taşıdı. MDD hareketi ve bu hareketin etkinlik kurduğu öğrenci gençlik örgütü Dev-Genç içinde 1969 yılı sonlarında başlayan ayrışmalardan çeşitli çevreler şekillendi ve bunlar 12 Mart 1971 müdahalesini takiben sırasıyla THKO, THKP/C ve TKP/ML gibi radikal silahlı örgütlere dönüştüler.

Ben bunlardan THKP/C'ye yakındım. Beni bu hareketle ilişkilendiren aralarında Çarşambalı Çörtük İsmet (yaklaşık bir ay kadar önce, 19 Kasım 2011 günü, 75 yaşında yaşama veda etti) ve Alaçamlı İsmail Yeşilyurt gibi işçi-köylü hareketlerinden gelen erken THKP/C'lilerin de bulunduğu Karadenizli bir çevreydi. Mahir Çayan'ın kendisi de Karadeniz kökenliydi. Kızıldere (30 Mart 1972) olayından sonra bu çevreyle bağlantılı olarak propaganda gezileri (Dersim, Gölbaşı ve Mutki'yi de kapsayan) yaptığım oldu. Bu çevrede THKP/C'nin Kemalizm ve Ulusal Sorun konularındaki yaklaşımlarına itirazı olanlardan biriydim. Bu eleştirilerimi özgürce ifade edebildiğim bir çevreydi bu. 12 Mart döneminden (1971-1973/1974) çıkıldığında, özellikle 74 Affi sonrasında, THKP/C hareketinde ayrışmalar yaşandı. Görünüşte odağında geçmiş değerlendirmesinin bulunduğu ayrılıklardı bunlar. Bu dönemde bahsini ettiğim Karadenizli çevreyle birlikte, geçmişe eleştirel yaklaştığını söyleyen

(Kemalizm ve Ulusal Sorun da dahil) Kurtuluş Sosyalist Dergi/KSD çevresinde yer aldım. Beni bu dergi çevresiyle tanıştıran Çörtük İsmet (İsmet Öztürk) olmuştu.

Resmi Kurtuluş tarihi ne derse desin, bu derginin adıyla tanınan Kurtuluş hareketinin gerçek başlatıcısı/öncüsü, sonraları Ankara grubu (Mahir Sayın, İlhami Aras, Şaban İba ve Mustafa Kaçaroğlu) tarafından tecride çalışılan İsmet Öztürk'tür. Benim Kurtuluş dönemindeki faaliyetim de daha çok İsmet Öztürk ve çevresiyle ilişki içinde yürütülmüştür. Kurtuluş'u çıkıştaki amacından uzaklaştırıp sıradan bir küçük-burjuva harekete ve PKK/KCK bileşenlerinden birine dönüştürenler Ankara'da üstlenen az evvel adlarını saydığım bürokrat kafalı efendiler olmuştur. Kendimi 'Kürdistanlı bir Marksist' olarak gördüğüm bu yıllarda

Ankara grubunun denetimindeki Kurtuluş dergisinde (1976-1978 yılları arasındaki sayılarında) Ulusal Sorun'a ilişkin yazılar yazdım. Bütün yazıların 'Kurtuluş' kolektif imzasıyla yayımlandığı bir dönemdi bu. Ama kendi yazılarımı tanıyorum. Dersim'de Kurtuluş faaliyetini (ondan önce de THKP/C faaliyetini) ben başlattım. Ne var ki Kurtuluş içinde farklı eğilimler arasında tartışmalar eksik olmadı hiç. Teoride önüne proletarya partisini inşa görevini koyan Kurtuluş, pratikte öğrenci gençliğe odaklandıkça ve çeşitli bahanelerle bu gidişinde ısrar ettikçe farklılıklar keskinleşti. Dev-Yol ile rekabeti ve çatışmaları beraberinde getiren bu yönelişin birlikte faaliyet yürüttüğümüz Çörtük İsmet'i ve beni birkaç defa grubu terk etme noktasına getirdiğini hatırlıyorum.

Söylemde vurgu düştüğü halde pratikte unutulmuş alanlardan biri de Dersim ve Kürdistan'dı. Grubun teorik görüşleriyle pratiği arasında giderek büyüyen uyumsuzluklar kaçınılmaz olarak bölünmelere yol açtı. Bu bölünmelerin ilki 1978 Haziran'ında Tekoşin hareketinin ortaya çıkmasıyla sonuçlandı. Böylece Kurtuluş'la yollarımız ayrıldı. 1978 başlarındaki bu ayrılık İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Kızıltepe (Mardin), Varto (Muş) ve Dersim'de çeşitli toplantılarda ilan edildi.

Kızıltepe'de bulunduğum sırada PKK'den gelen bir suikast girişiminden kıl payı kurtulduğumu iyi hatırlıyorum. Bu olay PKK'dan ayrılan eski PKK yöneticilerinden Şükrü Gülmüş tarafından Nasname adlı internet sitesinde 28 Mart 2007'de itiraf edildi.

İşte o ifşaat:

"Yigidi Öldürmeden Hakkını Ver! Seyfi Cengiz'i ben; uzun yıllar önce - ismen duydum- halen de öyle biliyorum. Ama dün bana anlatılan Cengiz'i artık farklı tanıyorum. Çünkü tanımam, özgün bir düşüncenin ürünü değildi. Onun daha 1978'lerde gördüğünü ben ancak 1999'lardan sonra gördüm. Ve ilginç bir anekdotla ona ve onun gibilerine özelstiri vermem/vermemiz gerek. Bu nedenle de Yigidi öldür ama hakkını ver demek yerine, Yigidi öldürmeden hakkını ver diyorum. 1978'lerdeydi galiba,

Kiziltepe'ye geldiğinin duyumunu almistik. Ve bulunduğu an vurulacaktı. İyi ki bulunmadı ve vurulmaktan kurtuldu. Yoksa bugün bir ölüye karşı özleştiri vermenin bir anlamı olmazdı. Bu nedenle 38 sitesinde yazmış olduğu yazıları Nasname'ye alıyorum.

Bunu sayın Cengiz bir özleştiri kabul etmesini rica ediyorum. Bugün artık aynı noktadayız. Selamlarımla. Nasname Editörü Sükrü Gülmüş"

1979'da Haki Karer'in yoldaşları PKK'dan ayrılıp Tekoşin'e katılmaya başladılar (ben 1979 yılının önemli bir bölümünü Diyarbakır'da geçirdim ve bu sıralarda sık sık Antep'e de gidip geldim). PKK, o tarihte en güçlü olduğu Antep'te bu kopmayla birlikte adeta siliniverdi. Mardin, Adıyaman, Diyarbakır'da da Tekoşin'e katılmalar oldu. Dersim'de ise PKK'nın ilk Merkez Komite üyelerinden Kamer Özkan ve arkadaşları Tekoşin'le katıldılar (1993'de PKK tarafından katledilen Kamer Özkan, Tekosin Merkez Komite üyesiydi). PKK, kendi tarihindeki bu ilk ve en büyük bölünmeyi kendisinden ayrılıp Tekoşin'e katılanların başını çeken Ahmet Ballı, Ali Yaylacık, Mehmet Uzun, Bozan Arslan ve M. Salih Eren gibi değerleri kadrolarımızı 1979 yılı içinde peşpeşe katlederek durdurdu .

12 Eylül'ün geleceği daha bu sıralarda belliydi. Tekoşin, 12 Eylül faşizmine karşı silahlı direniş kararı almış, bağlı olarak kadrolarını Dersim'de toplamayı kararlaştırmıştı. Bazı kadrolarımız Dersim'deki bu buluşmada hazır bulunamadılar. Bunlardan biri İstanbul'da yakalanan ve zindalarda destanımsı bir direniş sergileyen Tekoşin'in ilk Merkez Komitee üyelerinden Hüseyin Aydın'dı. Radyolar darbeyi duyurduğunda ben Dersim dağlarındaydım. Tekoşin direniş kararı alırken her devrimci grubun etkili olduğu bölgede benzer bir direniş geliştireceği ve bu direnişlerin zamanla ortak bir koordinasyona kavuşacağı beklentisi içindeydi. Ama bu beklentisi gerçekleşmedi. Tekoşin'in yalnız kalan Dersim'deki direnişi birkaç yıl sürdü. Tekoşin'in onlarca militanı ve yüzlerce Tekoşin yandaşı bu süreçte tutuklandı, işkencelerden geçti. Aranmakta olan Tekosin kadroları 1982 ortalarında yurtdışına çıkmak zorunda kaldılar. Ben de bunlar arasındaydım.

Sonrasi ağırlıkla sürgün hayatının, bir geçmiş muhasebesinin ve sürgündeki faaliyetlerin eksene oturduğu bir süreçtir. Dersim dağlarında bulunduğum yıllarda sade halkın Kürt kimliğine yaygın itirazları, kendi kökeni ve kimliği konularındaki farklı görüşleri sürgün yıllarımda beni bu konu üzerinde yoğunlaşmaya sevketti. Dersim tarihi ve Dersim Sorunu üzerinde yoğunlaşmak zorunda bıraktı. Uzun yılları alan bir kütüphane çalışması içinde buldum kendimi. Yaklaşık on yıldır internette okunan ve tartışılan Dersim ve Zaza Tarihi, Aşiret Aşiret Dersim, Dersim Ocakları ve Seyitleri, Sosyalizmin Kısa Tarihi, Eski Dünyanın Şeceresi, Dersim'in Şeceresi vd gibi kitap çalışmalarım bu dönemin ürünleri. Bu araştırma süreci içinde 1987-1988 yıllarında Sosyalist İşçi'de, 1990'da Kürdistanlı Marksist'te, 1991 yılından itibaren ise Desmala Sure dergisinde araştırdığım konularda

yazdım. Aralarında benim de bulunduğum Desmala Sure'nin fikirlerini savunanlar 1997 yılında Partiya Serbestiya Dersim-PSD (Dersim Kurtuluş Partisi) adında bir parti girişimi yaptılar. Bu parti girişiminin tartışmaya sunulmuş olan programı www.desmalasure.desitesinde mevcuttur. Özetle Tekoşin hareketi ana akım olarak sürgün peryodunda Desmala Sure-PSD hareketine dönüştü. Bu özet bilgilendirme kafi gelir sanırım.

2-ZAZALAR VE DERSİM ÜZERİNE YAPTIĞINIZ ÇALIŞMLARDA SİZİ TEŞVİK EDEN NEYDİ?

İlk soruya verdiğim yanıtta (son paragrafında), bu sorunun cevabı da vardır:

“Dersim dağlarında bulunduğum yıllarda sade halkın Kürt kimliğine yaygın itirazları, kendi kökeni ve kimliği konularındaki farklı görüşleri sürgün yıllarımda beni bu konu üzerinde yoğunlaşmaya sevk etti. Dersim tarihi ve Dersim Sorunu üzerinde yoğunlaşmak zorunda bıraktı“.

Dersim’e Türklük ve/ya Kürtlük telkin eden görüşleri misyonerce buluyor ve bu tür faaliyetlere karşı Dersim’de ciddi bir itirazın geliştirilmesi gerektiğine inanıyordum.

3- PSD içine diğer Zazaları alarak daha güçlü bir tabana sahip olmaz mı? (ve 6’ncı soru: ‘PSD Dersimi diğer Zazalar’a mesafeli mi duracak?’)

Üçüncü ve Altıncı (PSD Dersimi diğer Zazalar’a mesafeli mi duracak?) sorularınızı birlikte cevaplayacağım.

Bir partide birlik program ve strateji üzerinde kurulur. PSD, programlı bir harekettir. Stratejisi de muhtelif makalelerde ve polemiklerde açılmış, açıklanmıştır. Bu programı ve stratejiyi benimseyen herkes, hangi kökenden gelirse gelsin, etnik kimliğini nasıl tanımlarsa tanımlasın, hangi dili konuşursa konuşsun PSD’ye katılabilir. Başka deyişle, PSD’nin, programı ve stratejisini kabul Zazalar’a mesafeli durmak gibi bir tutumu olmamıştır, olmaz da.

4-ZAZA HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİNİN HANGİ TEMELDE YÜKSELMESİ DOĞRUDUR SİZCE?

Dımilki dili konuşan belli başlı halk grupları kendilerini Kırmanc (Kızılbaş kesim), Zaza (Şafî kesim) ve Dımili (Hanefî kesim) olarak tanımlarlar (gereğinden fazla tartıştığımız bu konularda ayrıntılara girmeyi burada gereksiz buluyorum).

Yani ortada bir çok kimliklilik ve çok kültürlülük var. Bu bir realite. Birileri, 'ulusal birlik' ve 'ulus-devlet' hedefi adına bu realiteyi tanımadı. Bu toplulukların birliğini propganda ve reklam zoruyla hepsine Zaza adını dayatarak kuracağını sandı. Hala böylerinin varlığını gördükçe hareketin entelektüel birikiminin ne kadar geri olduğuna ve değişimin ne kadar ağır işlediğine üzülmemek elde değil. Kimliklerdeki bu çokluk ve çeşitlilik, birinden diğerine farklılaşan talepler, uzun ve sancılı bir geçmişin mirasıdır oysa. Yaşanan tarihten süzülüp gelen bütün bu farklılıkları inkar ederek gidilecek tek yer çıkmaz sokaktı. Bu gibi farklılıkları inkar eden, nereden aldığı malum olmayan kendinden menkul yetkilerle her şeyi tekleştirme kampanyaları yürüten bu birileri onlarca yıl boyunca zamanımızı ve enerjimizi bu ad meselelerini tartışmakla geçirmeye adeta mecbur etti; ta ki daha fazla zaman ve enerji kaybetmemek için esas gündemi saptıran bu tartışmaları kendi adımıza kapatana kadar. Tabi bu lüzümsüz tartışmalar (dili ve üslubu son derece geri ve bozuk olan) lüzümsüz gerginlikler üretti, saydığımız topluluklardan gelen insanlar arasında var olan sınırlı ilişkileri de dinamitledi, tam bir iletişimsizlik ortamını ve düşmanlığı miras bıraktı bugüne.

Gerçekten iyi niyetlerle, kişisel veya dar cemaatçi hesaplar güdülmeden yapılsaydı bahsi geçen tartışmalar en azından taleplerin müşterekleştiği alanlarda sürekli bir diyalog ve sınırlı da olsa işbirliği düzeyleri bırakırdı bugüne. Olmadı. Hiç değilse şimdi adını saydığım toplulukların bir yığın nedenle birbirleriyle karışıp kaynaşamadıklarını, bugün bile yan yana duran kendi içine kapalı ayrı birer cemaat özelliği taşıdıklarını (Osmanlı'daki Milletler benzeri), yani henüz tek bir toplum haline gelmediklerini görmek ve kabul etmek gerekir.

Demokratik olmayan yaklaşımlarla (farklılıkları tanımayarak, kimliklerdeki çokluk ve çeşitliliği sorun sayarak) bu toplulukları/cemaatleri yakınlaştırmak, giderek kaynaşmalarını ve toplum haline gelmelerini sağlamak olanaklı değildir. Bu tutumda ısrar farklılıkları daha da büyütür tam tersine sonuçlar üretir. 'Zaza hak ve özgürlüklerinin hangi temelde yükselmesi doğrudur sizce?' sousuna ve sonraki sorulara yanıt için gerekli gördüm bu açıklamaları. Kırmanclar, Zazalar ve Dımıliler, henüz tek bir toplum haline gelemediklerine, bu konuda geç kaldıklarına veya geç bırakıldıklarına göre, bundan kaynaklanan farklılıkları ve sorunları yukarıdan kararlarla zorla çözemeyiz. Önce bizler her topluluğun haklarda eşitliğini savunmalı, bu topluluklar kendilerini nasıl tarif ediyorsa (bize doğru veya yanlış bile görünse onları öyle kabul etmeli ve aramızdaki kimlik çatışmalarına/savaşlarına bir son vermeliyiz ki, müşterek talepler etrafında ortak mücadelenin kaplarını aralayıp ilerleyebilelim. PSD programı taleplerimizi (geçmişten bugüne) sıraladığı için bu programın okunmasını ve üzerinde düşünülmesini önereceğim. Ayrıntılarına girmeden söylemem gerekirse: Her topluluk için çoğunluk oluşturduğu yerde özyönetim talep etmeliyiz. Çokluk ve çeşitlilikleriyle birlikte kimliklerimizin tanınmasını istemeliyiz. Dilimiz için eşit haklar talep etmeliyiz. Dersim soykırımının tanınmasını,

Dersim adının ve otonomisinin iadesini, barajların ve sürmekte olan savaşın durdurulmasını istemeliyiz. Sadece istemek yetmiyor tabii. Bu haklar ve özgürlükler ancak örgütlü, partili mücadele ile alınabilir. Bu nedenle bir an evvel partileşmeliyiz. Parti fikrine karşıtlık bize bir şey kazandırmayacağı gibi kendimize ait olmayan başka partiler içinde bölünmüş halde tutar bizi. Ve bu bizi hedeflerimize bir milim dahi yaklaştırmaz.

5-AZINLIKLARIN DEVRİMÇİ BLOKUNDAN BAHSETMİŞTİNİZ BİR YAZINIZDA, BU NEDEN GEREKLİDİR?

Dersim, kendine özgü bir etnik sentezi temsil ettiği için, Kızılbaş/Alevi, Kırmanc-Zaza, Kürt ve Ermeni gibi Türkiye'deki neredeyse bütün azınlık sorunlarına karşı duyarlı, bütün bu sorunların birbirine değdiği yegane coğrafya özelliği taşımaktadır. Etraf milliyetçiliklerin tümünün Dersim'i talep etmesi bundandır. Dersim'in bu özelliğinin beraberinde getirdiği dezavantajlar ve avantajlar vardır. Devlet bunun farkındadır. Dezavantaj, azınlıkların Dersim üzerinde çatışması veya çatıştırılmasıdır. Kırmanc-Zaza davasını savunanlar bu gibi bir çatışmadan özenle kaçınmalı, Dersim konusunda çatışıyor görünen azınlıklar arasında taleplerin müşterekleştiği noktalarda bir blok oluşturarak çatışma veya çatıştırılma potansiyelini ortadan kaldırmalıdır. Bu başarılırsa Dersim üzerinden yürünerek azınlık ve ulus sorunlarının çözümünde gerçekten demokratik bir model bulunabilir.

6- (Bu sorunun cevabı için üçüncü soruya verilen cevaba bakılmalıdır).

7- ZAZA DİLİNİN ÖLMEMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLER NELERDİR SİZCE?

Dımılki konuşan toplulukların en başta gelen tartışmasız ortak talebi dildir. Bu topluluklar arasında dil üzerinden yürünerek bir köprü kurulabilir. Bu köprü Dımılki Konuşan Topluluklar Forumu gibi bir ad altında düşünülebilir. Bu tür bir forum bu dili konuşan farklı kimlikler arasında sürekli bir iletişim kanalı oluşturup iletişimsizlik sorununun aşılmasına yardımcı olabilir. Böyle bir forum oluşturulabilirse, belki bu forum aracılığıyla her kadamede Dımılki dilinde eğitim verecek özerk bir okullar projesi (okul ve eğitim sistemi projesi) üzerinde çalışılıp gerekli fonlar araştırılabilir.